

KONVANSİYONEL ve EKOLOJİK HAYVANCILIK SİSTEMLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ ve TÜRKİYE ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Figen ÇUKUR¹, Gamze SANER¹

ÖZET

Bu çalışmada konvansiyonel ve ekolojik hayvancılık sistemlerinin tanımı, kapsamı ve kısaca ilkeleri üzerinde durulmuş, konvansiyonel hayvancılıktan ekolojik hayvancılığa geçiş nedenleri açıklanmış, seçilmiş bazı ülkelerde ekolojik hayvancılık sistemlerine ilişkin uygulamalara yer verilmiştir. Hayvan varlığı açısından büyük bir potansiyele sahip olan Türkiye'de bu gelişmelerin yakından izlenmesinin gerekliliği ve uygulanabilirliği tartışılmıştır. Çalışmada farklı hayvansal üretim dalları açısından durum değerlendirilerek önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Konvansiyonel ve Ekolojik hayvancılık, sürdürülebilirlik.

An Evaluation on Sustainability of Conventional and Ecologic Animal Farming Systems in Turkey

ABSTRACT

The definition, concept and main principles of conventional and ecologic animal farming systems are explained in this study. The reasons of transition from conventional animal husbandry to ecological animal husbandry and the improvements(practices) of ecological farming systems in some selected countries are discussed. Then, the situation of animal husbandry is evaluated in Turkey along with the transition difficulties from the conventional animal husbandry to ecological animal husbandry. Some solutions are presented related to problems.

Key Words: Conventional and Ecologic Animal Farming Systems, sustainability

GİRİŞ

İnsan beslenmesinde gıdalar ve özellikle hayvansal gıdalar temel stratejik ürünler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Son yıllarda konvansiyonel hayvancılıkta çiftlik hayvanlarının performanslarının artırılması, üretim artışı ile üretim masraflarının azaltılması yönünde önemli bazı gelişmeler sağlanmasına karşın, daha fazla hayvansal gıda elde etmek için hayvanlara ve bitkisel üretime yönelik ilaçların kontrolsüz kullanımı, birçok sağlık sorununu da beraberinde getirmiştir.

Çağdaş yaşam biçiminde hayvansal besinlere yansıyan çeşitli kimyasal kirliliklerin tüketiciler açısından çok yönlü sağlık sakıncalarının salgın nitelikli hastalıklardan daha tehlikeli olduğu yönündedir (Anonim, 2002 a). Son yıllarda insanların daha fazla fiyat ödemeye razı oldukları çevre dostu ve kimyasallar içermeyen bitkisel ve hayvansal ürünlere olan talepleri de artmaya başlamıştır. Yukarıda belirtilen nedenlere bağlı olarak sürdürülebilir hayvancılık için Avrupa ve Kuzey Amerika'da konvansiyonel hayvancılığa alternatif bir sistem olarak hızla yaygınlaşan ekolojik hayvancılık sistemleri tüketiciler tarafından kabul edilebilir gıdaları üretmekle kalmayıp, kimyasal kirlenme riskinin de azalmasına yol açmıştır. Birçok ülkede önce ekolojik tarıma, bunu takiben de ekolojik hayvancılığa geçilmiş, ekolojik süt ve besi sığırcılığında, yumurta tavukçuluğunda ve arıcılıkta önemli aşamalar kaydedilmiştir. Halen birçok

gelişmekte olan ülke böyle bir çaba içerisinde bulunmaktadır.

Buradan hareketle çalışmada, konvansiyonel ve ekolojik hayvancılık sistemlerinin tanımı, kapsamı ve kısaca ilkeleri esasları üzerinde durulmuş, hayvan varlığı açısından büyük bir potansiyele sahip olan Türkiye'de bu gelişmelerin yakından izlenmesinin gerekliliği ve uygulanabilirliği tartışılmıştır. Çalışmada farklı hayvansal üretim dalları açısından durum değerlendirilerek önerilerde bulunulmuştur.

KONVANSİYONEL HAYVANCILIK VE EKOLOJİK HAYVANCILIĞIN TANIMI, KAPSAMI VE UYGULAMA İLKELERİ

Günümüzde *konvansiyonel hayvancılık*; daha fazla hayvan ve daha fazla girdi ile en yüksek verimi amaçlayan bir üretim şekli olarak tanımlanırken, *ekolojik hayvancılık*; hayvan sayısının az olduğu, uygun besleme ve barınak koşullarında, buna uygun üretim ve pazarlama yöntemi ile kaliteli ürün elde edip yüksek fiyata ulaşabilen bir üretim sistemi olarak tanımlanabilmektedir (Anonim, 2003 a). Ekolojik hayvancılığı konvansiyonel hayvancılıktan ayıran temel farklılıklar; hayvan refahı, doğal çevre, sağlıklı ürünler ve sürdürülebilir kaynaklardır.

Ekolojik hayvancılığın temel amaç ve ilkeleri; Hayvan sağlığını korumak, mümkün olduğunca işletmenin kendi ürünleri ve yem bitkileri ile besleme yapmak, yemlerde kimyasal maddeler (antibiyotikler, kilo aldırıcı katkı maddeleri) kullanmamak, doğaya

¹Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Bornova/İZMİR

aykırı olmayan (genetik modifiye edilmemiş) damızlık seçimi, embriyo transferinin olmaması, uygun ahır koşulları, araziye uygun sayıda hayvan yetiştirme (1 hektar için 1 büyükbaş hayvan), kapalı işletme dolaşımı yolu ile hayvancılık yapmak, sürdürülebilir hayvancılığı geliştirmek, tüketici talebine yönelik sağlıklı ve kaliteli ürünler üretmek ve üreticilerin gelir düzeyini yükseltmektir (Anonim, 2000 b).

Ekolojik hayvancılıkta öncelikle sürünün oluşturulması için ana materyal konvansiyonel üretim yapan işletmelerden sağlanmaktadır. Çizelge 1'de bu sürüye dahil edilecek hayvanların yaşı ve özellikleri verilmiştir. En uzun geçiş süresi damızlık hayvanlarda olup, bu süre 14 aya kadar çıkmaktadır (Anonim, 1999 ; Anonim, 2002 c; Anonim, 2000 a).

Çizelge 1: Küçükbaş ve Büyükbaş Hayvancılıkta Konvansiyonel Üretimden Ekolojik Üretime Geçiş Yaşı

Hayvanın Cinsi	Yaşı
<i>Buzağı</i>	En fazla 6 aylık En az 1 aylık
<i>Dana besisinde;</i>	En fazla 4 aylık
<i>Kuzu ve oğlak</i>	En fazla 1,5 aylık
<i>Kuzu ve oğlak besisinde</i>	En fazla 1 aylık
<i>Damızlık</i>	En fazla 14 aylık

Kaynak: 1. Anonim, 1999, Council Regulation Official Journal of the European Communities, (EC) No:1804/1999.
2. Anonim, 2002(c), Organik Tarımın Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelik Ekolojik Tarım Ulusal Yönlendirme Komitesi, TKB, Ankara.
3. Anonim, 2000(a), Basic Standarts for Organic Production and Processing, IFOAM Internal letter, IFOAM, Tholey Theley, Germany.

Geçiş süreci ise konvansiyonel hayvancılık faaliyetinden ekolojik hayvancılık faaliyetine geçilen süreci kapsamaktadır. Geçiş süreci bu üretimi gerçekleştirmeye karar veren işletmelerin sertifikasyon kuruluşu tarafından denetim altına alındığı bir süreç olarak da ifade edilebilir. Bu süre sığır eti üreten işletmelerde 12 ay olup, en uzun süreci kapsamaktadır. Bunu 6 aylık sürelerle koyun ve keçi eti üretimi yapan işletmeler izlemektedir.

Ekolojik hayvancılık sertifikasyona bağlı bir üretim olduğu için, işletmedeki üretim ve geçiş süreci kontrol altına alınmakta ve kontrol kuruluşunun denetimleri sonucunda işletmeler uygun bulunduğu takdirde, kendilerine ekolojik hayvancılık sertifikasyonu verilmektedir (Şayan ve Polat, 2001).

Ekolojik hayvancılıkta besleme en önemli hususlardan biridir. Ekolojik et üretim sisteminde, hayvanların yemlerinin ekolojik olması esastır. Buna rağmen, ekolojik hayvancılık yönetmeliği'nde ifade edildiği gibi belli oranlarda kuru madde olarak hayvanların beslenmesinde konvansiyonel yolla üretilen yemlerin ekolojik yem rasyonunda yer alması sakıncalı görülmektedir. Ancak

uygulanacak rasyodaki bu oranlar yine sertifikasyon kuruluşunun denetiminde gerçekleştirilmektedir.

Hayvanlara iyi barınak koşullarının sağlanması ekolojik hayvancılığın bir diğer önemli noktasını oluşturmaktadır. Hayvanların cinsine göre uygun barınak koşulları Çizelge 2'de yer almaktadır. Et sığırlarında 100 kg canlı ağırlığa 1,75 m², koyun ve keçide 1 hayvana 4.00 m² ve etlik piliçte ise 10 hayvana 5 m² lik bir alan uygun görülmektedir (Anonim, 2002 c; Anonim, 2000 a).

Çizelge 2: Ekolojik Hayvancılıkta Hayvanların Barınma Durumu

Cinsi	Birim	Alan
Et Sığırı	100 kg Canlı ağırlığa	1,75 m ² *
Koyun ve Keçi	1 hayvana	4.00 m ²
Et Tavuğu	10 hayvana	5 m ²

* İç ve dış alan toplamıdır

Kaynak: Anonim, 1999, Council Regulation Official Journal of the European Communities, (EC) No:1804/1999.

KONVANSİYONEL HAYVANCILIKTAN EKOLOJİK HAYVANCILIĞA GEÇİŞ NEDENLERİ

Konvansiyonel hayvancılıkta antibiyotiklerin yoğun bir şekilde kullanılması bunun insan sağlığına ne tür etkilerinin olabileceği sorusunu akla getirmiş ve araştırmalar bu yönde yoğunlaşmıştır. İneklerde süt üretimini arttıran hormonların Kanada'da kullanımı yasaklanmasına rağmen halen birçok ülkede güvenli sayılarak herhangi bir kısıtlamaya gidilmemektedir. Antibiyotiklerin hayvanların büyümesini hızlandırdığının bilimsel araştırmalarla kanıtlanmasından bugüne kadar pek çok ülkede bu tür ilaçların kullanılmasına devam edilmiştir. Oysaki yapılan araştırmalar çiftlik hayvanlarında kullanılan hormonların insan sağlığını tehlikeye soktuğunu belirtmektedir. Örneğin Avrupa Birliği'nde hayvanların hızlı büyümesi için kullanılan bazı antibiyotiklerin yasaklandığı, bununla birlikte Dünya Sağlık Örgütü'nün de bu yöntemden vazgeçilmesi için çalışmalarında bulunduğu belirtilmektedir (Anonim, 1996 g).

Hayvansal üretimde kullanılan uygun olmayan besin ögesi olarak en tipik örneğini son yıllarda AB ülkelerinin bir kısmında sığır besisinde kullanılan kesif yemlere Scropie hastalığından ölen koyunların kadavra unlarının karışması sonucu, ortaya çıkan ve büyükbaş hayvanlarda BSE (Bovine Spongiform Encephalopathy)/Deli İnek hastalığı ile kesinlikle henüz kanıtlanmamış olmakla birlikte insanlarda bu hasta hayvan etlerinin tüketiminden oluştuğu ifade edilen Cj (Creutzfeldt Jacop) hastalığı oluşturmaktadır. Yapay kimyasalların hayvan besleme ve sağlığında kullanılmaları sonucu hayvanlarda ve özellikle insanlarda meydana getirdiği olumsuzlukların ve çevre

kirlenmesinin önlenmesi açısından son yıllarda Dünya'da, ABD ve AB'inde ekolojik tarım ile ekolojik hayvancılık gündeme gelmiştir. Ancak konvansiyonel hayvancılıktan ekolojik hayvancılığa geçişte, hayvanların yem içerikleri, et ve süt üretimi, canlı ağırlık artışı, yem etkinliği ve hayvan sağlığı karşılaştırmaları yapılması üzerinde önemli durulması gereken konulardır. Ancak yapılan araştırma sonuçları, doğal çevrede daha az hayvanla çalışılması ve daha düşük verimliliğe karşın, hayvanların üzerindeki stres etkisini azaltarak daha sağlıklı sürü elde edilebildiği ve hayvanların ekonomik ömrünü artırdığını göstermektedir. İsveç'te yapılan bir çalışma konvansiyonel ve ekolojik hayvancılıkta en önemli farklılıkların erken laktasyon periyodunda kaydedildiğini göstermektedir (Byström, Johnson, Martinson, 2002).

SEÇİLMİŞ BAZI ÜLKELERDE EKOLOJİK HAYVANCILIK SİSTEMLERİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR

Ekolojik hayvancılık Dünyada çeşitli ülkeler açısından değerlendirildiğinde, ABD ve Kanada'da ilk sıralarda yer almaktadır. Bu ülkelerde hayvanlar da kullanılan hormon ve ilaçların insan sağlığını olumsuz etkileyebileceğinin belirlenmesinden sonra özellikle ekolojik et ve süte olan talep artmıştır (Saner ve Engindeniz, 2001). ABD'de ekolojik et üretimi tavukçuluk ve sığırcılıkta yoğunlaşmış olup, bu oran toplam organik et üretiminin %64'ü dolayındadır. Amerika'nın gıda sanayiinde de ekolojik ete yönelik hızla artan bir eğilim görülmektedir. Ekolojik hayvancılığın önemli bir yer tuttuğu ABD'de ekolojik et ve et ürünlerinin pazar payı 40 milyon dolar seviyelerindedir. Avusturya'da ekolojik koyun- keçi eti üretimi ise %30 oranındadır (Anonim, 2003 a).

Avrupa Birliği'nde de ekolojik hayvancılığa yönelik gelişmeler üretim dalları itibariyle değerlendirilecek olursa; Avusturya'da ekolojik besi sığırcılığı işletmelerinin oranı %47.4 iken, bunu %28.0 ile Almanya ve %10.4 ile Danimarka'nın izlediği görülmektedir.

Ekolojik koyun ve keçi yetiştiriciliğinde ilk sırayı Avusturya alırken, bunu koyunculukta Almanya ve Fransa, keçicilikte ise Hollanda ve Almanya izlemektedir. Et tavuğunda ise Fransa %64.1 ile ilk sırada yer almaktadır (Anonim, 2003a) (Çizelge 3).

Bunun yanısıra Avrupa Birliği'nde yer alan bazı ülkelerin üretim rakamları incelendiğinde dünyadaki gelişmelere paralel bir eğilim gösterdiği dikkati çekmektedir. Örneğin; Almanya'da ekolojik sığır eti üretimi 1540 ton, tavuk eti üretimi 734 tondur. Almanya'da, toplam harcamaların %1.5'ini ekolojik et sektörü oluşturmakta ve çok hızlı bir şekilde gelişimini sürdürmektedir. Toplam büyükbaş hayvan varlığının %2'sini ekolojik olarak yetiştirilen hayvanlar oluşturmaktadır. İngiltere'de; ekolojik et sektörü büyüme gösteren en önemli sektörlerden birisidir. 1998/1999 yıllarında İngiltere'deki et pazarının %20'sini ekolojik et oluşturmaktadır. Ekolojik etin büyük bir bölümü ülke içinde tüketildiği için, dışarıya daha çok tavuk ve domuz eti ağırlık kazanmaktadır.

Ekolojik hayvancılık sisteminde üreticinin ana amacı yüksek fiyat elde edebilmektir. Çizelge 4'de konvansiyonel ve ekolojik olarak üretilen hayvansal ürünlerde üretici eline geçen fiyatların karşılaştırılmasından oluşan fiyat farkı oranları verilmiştir. Buna göre Avrupa Birliği ülkelerinde sığır etinde üretici eline geçen fiyat farkının en az %10, en çok %40 dolayında olduğu görülmektedir. Bu oran, koyun etinde %20-%100, tavuk etinde ise, %20-%200 oranında değişmektedir. Görüldüğü gibi ekolojik olarak üretilen etin konvansiyonel olarak üretilen ete oranla fiyat farkı oldukça yüksektir (Michelsen J et al, 1999).

Ekolojik et fiyatlarının konvansiyonel et fiyatlarına göre yüksek oluşu tüketiciler açısından da oldukça önem taşımaktadır. Ancak, ekolojik etin özellikle sağlık açısından önemli olduğunun bilindiği birçok ülkede bu ürünlere talep oldukça fazladır. Bu ülkelerde ekolojik et fiyatları yüksek olmasına rağmen gelir seviyesinin de yüksek olmasının etkisiyle son yıllarda bu ürünlere artan bir eğilim görülmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde tüketicilerin ekolojik ete, konvansiyonel olarak üretilen ete oranla tüketiciler %200'e ulaşan oranlarda bir yüksek fiyat ödemeyi kabullendikleri ortaya çıkmaktadır (Çizelge 5). Sığır etinde bu fiyat farkı %20-%50, koyun etinde %10-%50, tavuk etinde ise %40-%100 oranları arasında değişmektedir (Michelsen J et al, 1999).

Ekolojik ürünlerin üretiminin yanısıra oluşacak

Çizelge 3: Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Çeşitli Hayvansal Üretim Dallarını İçerisinde Ekolojik Hayvancılık Faaliyetinin Payları (%)

Ülkeler	Süt İneği Sayısı	Besi Sığırı Sayısı	Koyun Sayısı	Keçi Sayısı	Et Tavuğu Sayısı
Avusturya	37,1	47,4	28,9	33,7	5,0
Almanya	23,3	28,0	27,0	20,1	9,6
Danimarka	17,9	10,4	-	-	9,7
Fransa	-	-	11,7	16,7	64,1
Hollanda	-	-	-	25,3	-
İsveç	7,4	-	14,0	-	-
İngiltere	-	-	11,1	-	-

Kaynak: Anonim, 2003(a), Improving Market Intelligence for the Organic Red Meat Sector, (www.organic.aber.ac.uk)

talep ve tüketici profili de önem taşımaktadır. Nitekim, yapılan bir araştırmaya göre, ekolojik yöntemle üretilmiş ürünlerde tüketicilerin %53' ü tercih nedeni olarak ürünlerin sağlıklı oluşunu, %43' ü test edilmiş bulunmasını, %28' i çevre dostu yöntemlerle üretilmiş bulunmasını, %24' ü ise hayvan refahı yönünden katkılı olmasını göstermişlerdir (Conlon, 2000; Foster ve Lampkin, 2000).

Yapılan bir diğer araştırmanın sonuçlarına göre, tüketicilerin ekolojik et tercih etme nedenleri arasında ilk sırayı sağlıklı oluşu (%36) alırken, bunu %31 ile lezzeti ve %25 ile doğal yöntemlerle üretilmesinin izlediği ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmada tüketicilerin ekolojik et tercih etmeme nedenlerinin ise yüksek fiyat (%53) ve güvensizlik olduğu (%22) belirlenmiştir (Santucci, 2002).

Dünyada ekolojik yöntemlerle üretilen gıda ürünlerinin gittikçe artma eğiliminin de olacağı beklenmektedir. Amerika'da yapılan bir araştırmaya

göre; 1990 yılında %1 düzeylerinde olan ekolojik gıdaların 2000 yılında iki kat artarak %5 düzeylerine ulaştığı belirlenmiştir. 2005 için beklenen oran %20 düzeyindedir. Avrupa'da ekolojik et üretiminin pazar yapısına bakıldığında; %51'lik bir oranla supermarketlerin ilk sırada yer aldığı bunu %22 ile ihtisaslaşmış mağazaların izlediği görülmektedir. Sanayi sektöründe değerlendirilen ürünlerin payı ise %16 düzeyindedir (Anonim, 2003b).

TÜRKİYE'DE EKOLOJİK HAYVANCILIK SİSTEMİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ

Ekolojik hayvancılık sisteminin (besi ve süt sığırcılığının) Türkiye'de uygulanabilirliğini ortaya koymak amacıyla öncelikle konu ile ilgili sahip olunan avantajların belirlenmesi gerekmektedir. Türkiye'de koyun ve keçi yetiştiriciliği ekstansif yapısını korurken ve mera'ya dayalı olarak yapılırken,

Çizelge 4: Ekolojik Hayvansal Ürünlerde Konvansiyonel Hayvansal Ürünlere Göre Üretici Eline Geçen Fiyat Farkı Oranları (%)

Ülke	Süt	Sığır eti	Yumurta	Koyun eti	Tavuk eti
Avusturya	20-30	20-25	30
Belçika	20	35	75
Almanya	15	20	40	20	50-100
Danimarka	20-25	10-30	10-95	20	...
İspanya	10-30	...	10-30
Finlandiya	10	40	100
Fransa	20-30
İngiltere	40	40	...	20	200
Yunanistan
İrlanda	...	20	...	20	20
İtalya	15	...	20-100
Lüksemburg	10	40	50	...	50
Hollanda	10	100	...
Portekiz
İsveç	15-20	5-25	70-200	0-15	...

Kaynak: Michelsen J. et al. The European Market for Organic Products: Growth and Development, Universitaet Hohenheim, Germany, 1999.

Çizelge 5: Ekolojik Ürünlerde Konvansiyonel Ürünlere Göre Tüketicinin Ödediği Fiyat Farkı Oranları (%)

Ülke	Süt	Sığır Eti	Yumurta	Koyun Eti	Tavuk Eti
Avusturya	25-30	25-30	25-30
Belçika	30	35	70
Almanya	25-80	35-50	30	10-30	40-100
Danimarka	20-30	20-50	7-50	...	50-100
İspanya	15-75	...	15-100
Finlandiya	31	33
Fransa	20-150	30
İngiltere	20	25-50	...	20-50	100
Yunanistan
İrlanda	...	20
İtalya	20-50	25-50	50-200	20-50	...
Lüksemburg	10	40	50	...	50
Hollanda	38	...	43
Portekiz
İsveç	15-20	20	25-115	20	...

Kaynak: Michelsen J. et al. The European Market for Organic Products: Growth and Development, Universitaet, Hohenheim, Germany, 1999.

bu üretim dalında ekolojik üretimden söz etmek doğru olmayacaktır. Ancak, özellikle yoğun tarımın yapıldığı, Ege, Akdeniz ve Marmara bölgelerinde besi ve süt sığırcılığının entansif olarak yapılışı, bazı hormonların kullanılıyor olması ve bunun yanısıra gelişmiş ülkelerde konvansiyonel et üretiminin insan sağlığında yarattığı olumsuzlukların görülmeye başlaması bu üretimin Türkiye'de de uygulanmasının önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, meraların uygunluğu ile yerli ırkın son yıllarda adaptasyonunun sağlanması çalışmaları da ekolojik et üretim sisteminde sahip olunan bazı avantajlar arasında sayılabilir. Bu avantajlar dikkate alınarak hazırlanan örnek bir projede Gümüşhane'nin Kelkit havzasında yapılan Gümüşhane-Kelkit ekolojik hayvancılık projesidir. Bu proje bir ekolojik hayvancılık projesi olmasının yanısıra aynı zamanda bir kırsal kalkınma projesi niteliğindedir. Bu projede 10.000 adet inek beslenerek, ekolojik et ve ekolojik süt üretimi yapılması ve satışların ağırlıklı olarak yurt dışına yapılması planlanmaktadır (Anonim,2002 b; Anonim 2002 d).

Türkiye'nin hayvancılık açısından sahip olduğu avantajlarının yanında gelişmekte olan bir ülke olması nedeniyle bazı sorunları da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi üretici kesiminin eğitimi ve bu eğitime ilişkin yapılan çalışmaların eksikliğidir. Ayrıca sertifikalı üretim konusunda yeterince bilgiye sahip olunamaması ekolojik hayvancılık açısından önemli bir sorundur. Türkiye'de özellikle et talebinin yüksek fiyatlar nedeniyle diğer ülkelere göre oldukça düşük seviyelerde olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte gelişmiş ülkelerde ekolojik etin konvansiyonel ete kıyasla fiyatının iki katından daha fazla oranlarda satışa sunulduğu da bilinen bir gerçektir. Bunun yanısıra tüketicilerin fiyata aşırı duyarlılığı da düşünüldüğünde ekolojik et üretim sisteminin ilk aşamada Türkiye'de uygulanabilirliğini kısıtlayan bazı sınırlılıkların olduğu açıkça görülmektedir.

Türkiye'nin sahip olduğu bazı avantaj ve dezavantajlar dikkate alınarak bazı düzenlemelerin yapılması ekolojik et üretim sisteminin uygulanabilirliğine yön verebilecektir. Bunlardan ilki ve en önemlisi üreticinin konu ile ilgili bilgilendirilmesi ve eğitim çalışmalarının yaygınlaştırılmasıdır. Aşırı kimyasal kullanımının azaltılmasına yönelik eğitim çalışmalarının da aynı aşamada sürdürülmesi ekolojik hayvancılığın uygulanması gereği zorunlu olmaktadır. Bilindiği gibi ekolojik et üretim sisteminde ana amaç, bir hayvandan kalite ve miktar yönünden uygun et randımanı alabilmektir. Bunun için beslemede özellikle ekolojik yem ve meralar son derece önemlidir. Bu anlamda Türkiye'de bazı yörelerde yapılan mera ıslah çalışmaları olumlu bir adım olarak görülmektedir. Ancak meralara yönelik iyileştirme çalışmalarının hızlandırılması gerekmektedir.

Ekolojik hayvancılığın yapılacağı işletmelerde

özellikle ekolojik olarak üretilen yem bitkilerine yer verilmelidir. Bunun yanısıra üreticilere gerek damızlık temini gerekse yem bitkileri konusunda destek verilerek ekolojik et üretim sisteminin yaygınlaştırılması sağlanabilir.

Diğer taraftan, son aşamada ürünün pazarlanmasına ilişkin çalışmaların yapılması zorunlu olmaktadır. Bu nedenle ayrıntılı pazar araştırmalarının yapılması önem taşımaktadır (Sayın, 2002). Türkiye'de ekolojik hayvancılığa ilişkin çalışmalar daha çok arıcılık üzerinde yoğunlaşmış olup, ekolojik et ve süt üretimine yönelik araştırmalar ise son zamanlarda önem kazanmaya başlamıştır.

SONUÇ

Ekolojik hayvancılık, hayvancılık problemlerini çözmeye yönelik bir üretim yöntemi olarak asla düşünülmemelidir. Bu üretim yöntemi, kaliteli ürün, yüksek fiyat ve talebi olan bir üretim şekli olarak irdelenmelidir. Başlangıçta bitkisel üretimde ekolojik sisteme geçişte yaşanan sorunların ekolojik hayvancılığa geçişte de yaşanabileceği bir gerçektir. Bu nedenle Türkiye'nin ekolojik hayvancılığa geçerken belli bir geçiş sürecini yaşaması da doğaldır. Bu çerçevede, Türkiye'de ekolojik hayvancılığa geçiş sağlamak için; ekolojik hayvancılıkta eğitim, araştırma ve desteklemeye yönelik kısa, orta ve uzun vadeli politikaların geliştirilmesi, iç ve dış pazar (organik gıda tüketim trendinin artış gösterdiği bazı Asya ülkelerine yönelik) araştırmalarıyla taleplerin belirlenmesi, üreticilerin etkin eğitimi, örgütlenmesi, pazarda ekolojik ürün tanımlamaları, yönetmelik şartlarının sağlanması ve denetimi, destekleme politikalarının oluşturulması v.b. gibi hususların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu durumda Türkiye'de ekolojik hayvancılık özellikle gelir düzeyi düşük çiftçiler için önemli bir gelişme aracı olabileceği gibi, Türkiye'yi dünyada hayvancılık üretimi konusunda önemli bir konuma getirebilecektir.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2003(a), Improving Market Intelligence for the Organic Red Meat Sector, (www.organic.aber.ac.uk).
- Anonim, 2003(b), The European Market for Organic Meat products. (www.organicmonitor.com).
- Anonim, 2002(a), Ekolojik Tarımda Hayvancılık, Ankara, (www.setbir.org.tr).
- Anonim, 2002(b), Ekolojik Hayvancılığın Geleceği Parlak, Globus Dergisi, Eylül.
- Anonim, 2002(c), Organik Tarımın Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelik Ekolojik Tarım Ulusal Yönlendirme Komitesi, TKB, Ankara.
- Anonim, 2002(d), Hayvancılıkta Ekolojik Dönem için İlk Adım, Kastamonu Gazetesi, 28 Eylül (www.dünyagazetesi.com.tr)
- Anonim, 2000(a), Basic Standarts for Organic Production and Processing, IFOAM Internal letter, IFOAM, Tholey Theley, Germany.

- Anonim, 2000(b), Ekolojik Hayvancılığın İlkeleri,(www.aresenerji.com/i)
- Anonim, 1999, Council Regulation Official Journal of the European Communities, (EC) No:1804/1999.
- Anonim, 1996, Organic Livestock Production: Animal Health & Welfare Research Priorities (www.extra.reading.ac.uk/).
- Byström, S. ve S.Jonhson, K. Martinson, 2002, Organic Versus Conventional Dairy Farming-Studies from the Öjebyn Project, Dep. Of Agricultural Research for Northern Sweden, Swedish University of Agricultural Sciences, Sweden.
- Conlon, M., 2000, UK Organic Food Report”, USDA Foreign Agricultural Service, GAIN Report UK0008, London, UK.
- Foster, C., Lampkin, N., 2000, Organic and In-Conversion Land Area , Holdings, Livestock and Crop Production in Europe, Technical Deliverable: Rich Final reporti FAIR3- CT96-1794, Brussels-Luxemburg.
- Michelsen J. et al,1999, The European Market for Organic Products: Growth and Development, Universitaet Hohenheim, Germany.(www.fao.org/organicag/doc).
- Saner, G., Engindeniz, S., 2001, Hayvancılıkta Ekolojik Üretime Geçiş Olanakları ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme, *Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu*, Antalya, s.124-133.
- Santucci, Fabio, 2002, Organic Farming: Meat and Dairy Markets, (www. Tp.fao.org/paia/organicag /pres_santucci.pdf).
- Sayın, Cengiz, 2002, Dünya, AB ve Türkiye'de Ekolojik Tarıma Yönelik Gelişmeler ve İzlenen Politikalar, İzmir Ticaret Borsası Yayınları, Yayın No: 76, İzmir.
- Şayan, Y., Polat, M., 2001, Ekolojik Tarımda Hayvancılık, *Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu*, Antalya, s.95-104.

Geliş Tarihi : 26.11.2004

Kabul Tarihi : 03.01.2005